

DOI: <https://doi.org/10.18524/2519-2523.2021.16.245732>
УДК 94(477.65):335.48(560)“1538”

PRECONDITIONS AND COURSE OF THE MOLDAVIAN CAMPAIGN OF SULEIMAN KANUNI IN 1538 AND ITS CONSEQUENCES FOR THE BORDER POSITION OF BUKOVYNA

Oleksii Balukh

Phd (History), Assistant
Professor
Chernivtsi Y. Fed'kovich
National University
2, Kotsyubynsky Str.,
Chernivtsi, 58012, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8091-8118>
Researcher ID: R-7967-2016
E-mail: a.balukh@chnu.edu.ua

Citation: Balukh, O. (2021)
Preconditions and course of the
moldavian campaign of Suleiman
Kanuni in 1538 and its
consequences for the border position
of Bukovyna. *Chornomors'ka
mynuvshyna*, vol. 16, pp. 3–9.

Submitted: 16.11.2021

Annotation

The territory in Upper Suceava, Siret, Upper Poprutia and Middle Podnistrovyia (Bukovyna) played an important part in international relations due to transcontinental trade routes connecting the north of Western Europe and the Black Sea. Moreover, it was a confluence of political and economic interests of current major countries of Central and Eastern Europe, mostly Poland and later Ottoman Empire which had been competing for the hegemony in the region and craved to be decisive in its history.

During 1530, the Ottoman Empire and Poland wanted to extend their power to Moldavia and to Bukovina. The reason for this was that the region was at the forefront of the struggle between both countries.

Frontier conflicts between Poland and Moldavia lasted until 1538 when Turkish sultan and Polish king arranged Tartar Horde to capture Moldavian lands and Polish troops which surrounded Khotyn fortress forced Petru Rares make a vassal oath to Zygmunt I. Still it did not help preserve Moldavian sovereignty as Turkish sultan occupied Suceava due to Moldavian boyars betrayal, while Petru Rares was compelled to escape to Transylvania. Thus, Moldavia and the territory of Bukovyna went over to Ottoman Empire, which had negative consequences on the situation of the local people, restricting its agricultural and demographic development. The borders of Bukovyna became, therefore, the borders of Ottoman Empire. Besides, eastern part of Bukovyna (with the centre in Khotyn) was subordinate to Turkish administration which created an important defense point that often became the location for battles in coming years.

Thus, after the Moldavian state became dependent on the Ottoman state in 1538, the situation in Bukovynian lands deteriorated significantly. The consequence of this was that from the end of the XVI – the beginning of the XVII century Bukovyna was the object of military-political competition, and power over the region passed from hand to hand.

Key words: *Bukovyna, Pokuttya, Petru IV Raresh, Moldavia, Poland, Ottoman Empire, Suleiman Kanuni.*

ПЕРЕДУМОВИ І ХІД МОЛДАВСЬКОГО ПОХОДУ СУЛЕЙМАНА КАНУНІ 1538 Р. ТА ЙОГО НАСЛІДКИ ДЛЯ ПРИКОРДОННОГО СТАНОВИЩА БУКОВИНИ

Олексій Балух

Кандидат історичних наук,
доцент
Чернівецький національний
університет
імені Юрія Федьковича
Вул. Коцюбинського, 2,
м. Чернівці, 58012, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8091-8118>
Researcher ID: R-7967-2016
E-mail: a.balukh@chnu.edu.ua

Цитування: Балух О. Передумови і хід молдавського походу Сулеймана Кануні 1538 р. та його наслідки для прикордонного становища Буковини. *Чорноморська минувишина: записки Відділу історії козацтва на півдні України* : зб. наук. пр. / за ред. В.А. Смолія. Одеса : ФОРМ Бондаренко М. О., 2021. Вип. 16. С. 3–9.

Отримано: 16.11.2021 р.

знакових подій 30-х років XVI ст. став похід султана Сулеймана I на Молдавію.

Означена проблематика частково порушувалася у дослідженнях М. Плевчинського [22], М. Чучка [16], Л. Семьонові [13], О. Масана [9], А. Болдирєва [18, 19], Г. Гонци [1, 2] та ін. Проте зазначені автори лише частково висвітлювали питання військово-політичної історії буковинських земель. Упродовж останніх десятиліть дослідники чимраз частіше звертаються до даної проблематики.

Мета статті полягає у тому, щоб розкрити особливості військово-політичних відносин у північних волостях (Буковині) Молдавської держави у 30-х рр. XVI ст., а також виявити вплив польсько-молдавського суперництва за Покуття на погіршення становища у державі, що призвело до загарбання Молдавії з боку Османської імперії у 1538 р.

У роки першого господарювання Петру IV Рареша (1527–1538) молдавські землі, в тому числі й територія Буковини, стають ареною протистояння потужних держав – Османської імперії та Польщі. Польща розглядала молдавські землі, як буферну зону від османів, а для Порту вони являли значний інтерес через свої оборонні споруди, а саме Сучавську та Хотинську фортеці, які можна було використовувати як плацдарм для подальшої експансії.

На початку 1533 р. Османська імперія та Польща укладають “вічний мир”. Згідно з цим договором Сулейман I закріплював за собою право сюзеренітету над територією Молдавії, а також дав обіцянку королю Сигізмунду I врегулювати його конфлікт із молдавським господарем на користь Польщі [4, с. 118]. Наслідком їхніх переговорів була розробка плану зміщення Петру Рареша із господарського престолу [4, с. 120]. Отже, король Сигізмунд I

Анотація

У статті проаналізовано військово-політичне становище північномолдавських земель (Буковини) у 30-х рр. XVI ст. протягом польсько-молдавських військових конфліктів та посилення османської експансії у Центрально-Східній Європі. Під час боротьби між Польщею та Молдавією за Покуття, яке межувало з територією Буковини, правитель Османської імперії, домовившись із поляками, вирішує скинути непокірного господаря Петру Рареша та загарбати всю країну. Наслідком потрапляння держави у васальну залежність від Османської імперії в 1538 р. стало погіршення військово-політичного становища буковинських земель, які опинилися на передовій боротьби між Портою та Польщею.

Ключові слова: Буковина, Покуття, Петру IV Рареш, Молдавія, Польща, Османська імперія, Сулейман Кануні.

Внаслідок вдалого географічного розташування територія Молдавії знаходилася на перехресті важливих торговельних шляхів, часто стаючи ареною війн і запеклих битв. Ця обставина суттєво впливала на військово-політичне та соціально-економічне становище буковинських земель та місцевого люду. Однією зі

сприяв повному підпорядкуванню країни Османській імперії, приєднавшись до султанського задуму позбавити Петру Рареша влади.

Влітку 1533 р. Перу Рареш сповістив Сигізмунда I, що він знає про переговори між Краковом і Стамбулом, запропонувавши йому відмовитися від цього союзу та приєднатися до антиосманської коаліції, яку в цей час формували Габсбурги. Петру Рареш повинен був завершити військові дії проти Сигізмунда I, якщо Польща надасть молдавському господарю відшкодування за територію Покуття. Але польський король відмовився від цього [4, с. 118–119]. Водночас Порта підвищує суму щорічної данини з Молдавії до 10 тис. золотих [2, с. 69].

Війна з Іраном (1533–1536) відтягувала реалізацію запланованих дій, тому Сулейман I продовжував здійснював політику лавірування між Польщею та Молдавією. У свою чергу Польща, зайнята наданням військової допомоги Литві у війні з Московією (1534–1537), не передбачала ведення військових дій ще й проти Молдавії. Проте, Сигізмунд I знав про підготовку спільної із татарами атаки на Покутські землі [1, с. 85].

Важке зовнішньополітичне становище Молдавії змушувало Петру Рареша звернутися за допомогою до Москви. Московський князь Іван IV Грозний на початку 1534 р. надіслав до Петру Рареша своє посольство із відповіддю господарю: “що його жалувати хоче, тому що його жалував батько Василій Іванович” [8, с. 424–425], присилаючи щедрі дари, а також надавав дипломатичну підтримку у його воєнних діях проти Сигізмунда I [11, с. 7].

У 1534 р. активізувалися антипольські дії молдавських військових загонів [2, с. 69]. Зокрема, Петру IV знову починає висувати претензії на Покуття, а в лютому його війська у черговий раз пограбували 10 сіл на польському прикордонні [22, с. 394]. Влітку 1535 р. господар Молдавії здійснив новий напад на Покуття та Поділля. У червні молдавські війська спалили 100 покутських сіл, а в серпні Петру IV із ще більшим військом відновив наступ на Покуття. Оборону командував М. Сенявський, який успішно чинив опір молдаванам і змусив їх відступити. Взимку 1535 року Рареш знову вдерся на Покуття. Була це невелика експедиція, спрямована на пограбування та відволікання уваги на користь Москви [22, с. 394]. Сигізмунд I зазначав, що молдавські війська двічі нападали на польські володіння. А турецький султан направив на допомогу Молдавії білгородських татарів, які виступили проти Польщі та Литви [1, с. 86–87]. На думку автора, молдавський господар здійснив напади на подільські та покутські землі, маючи на меті спровокувати польсько-турецьку війну.

Знаючи про польсько-турецькі відносини, Петру Рареш розпочинає шукати нових союзників проти Порти. Ним став король Угорщини Фердинанд I, з яким у квітні 1535 р. господар Молдавії уклав союзну угоду, визнавши себе угорським васалом, скоординував антиосманські дії, а також заручився його підтримкою у врегулюванні відносин із Польщею [7, с. 273]. Цей союз мав переконати Польщу повернути Молдавії територію Покуття [19, с. 146].

У 1536 р. закінчилася турецько-іранська війна, тому Сулейман I одразу ж активно включився в європейські справи. Він зобов'язав молдавського господаря відіслати на допомогу Я. Запольяї шеститисячний військовий загін для участі у поході проти Фердинанда I. За це Петру Рарешу обіцяли вирішити польсько-молдавський конфлікт на його користь [4, с. 123]. Очевидно, що султан знав про переговори між Молдавією і Угорщиною та хотів перевірити цим господаря. Проте вимоги султана залишилися невиконаними.

На початку 1537 р. московські послы вимагали від Сигізмунда I укласти мир з молдавським господарем: “І Жигимонт би король Петра воеводу взяв з собою в перемир'я” [6, с. 108–109]. Проте поляки відмовились укласти мир з Петру Рарешем.

У результаті одночасних воєнних дій Московії, Молдавії та Кримського ханства на різних ділянках польсько-молдавського кордону Сигізмунд I пішов на переговори, привівши на початок 1537 р. у бойову готовність своє військо. За згодою турецького султана, разом із молдавською армією у нападі на Поділля також брали участь білгородські татари [1, с. 88].

Поляки також готували напад на Молдавію, але внаслідок повстання шляхти під Львовом польському королю довелося відмовитися від молдавського походу. Лише на початку листопада коронні війська загальної оборони під командуванням М. Сенявського напали на

Молдавію, спаливши Чернівці, Ботошани та навколишні села, очевидно на теренах Буковини. Незважаючи на спустошення та спалення великих міст у північній частині Молдавії, господар не пішов війною на поляків. Але після розпуску посполитого рушення та скорочення кількості оборони прикордонних земель вдвічі, території Покуття, Галичини і Поділля залишилися практично беззахисними [22, с. 394].

Наприкінці лютого 1537 р. відбулися литовсько-московські переговори, на яких Московія укладає мирний договір із Ягеллонами на 5 років та виходить з антиягеллонського союзу [4, с. 123–124]. Проте вона продовжувала надавати грошову допомогу Петру Рарешу і в період наступної активізації експансії Порти у державі, що дало можливість Молдавії підготуватися до майбутніх військових дій проти османів [2, с. 70]. На початку 1538 р. Кримське ханство також змінює свою політику щодо Молдавії, відмовившись від спільних антиягеллонських дій, зокрема починає затримувати молдавських послів [1, с. 89]. Тому Петру IV, зміцнивши становище у державі, спробував самотужки позбутися османського іга, залишившись сам на сам із могутньою Портою. І як наслідок, він відмовляється виконати наказ турецького султана надати військову допомогу у війні проти Габсбургів [16, с. 246], що послужило мотивом до нарощування османської експансії на теренах Молдавії, зокрема і на буковинських землях.

У січні 1538 р. 20-тисячне військо Петру Рареша напало на Поділля, а 1 лютого розбило загопи прикордонної оборони у битві поблизу р. Серет. Внаслідок загибелі близько 900 польських воїнів Сигізмунд I вирішив помститися господарю, напавши на Молдавію [22, с. 395–396]. У лютому 1538 р. Петру Рареш укладає нову союзну угоду з Фердинандом I Габсбургом та Яном Запольяї, яка була спрямована проти Порти. Господар Молдавії розраховував, що союз із Габсбургами вплине і на Сигізмунда I. Проте польський король, будучи ворогом молдавського господаря, змушений був стати на бік Туреччини [18, с. 98].

У травні 1538 р. польські послы на чолі з Е. Кретковським, домовившись у Стамбулі із султаном усунути Петру Рареша від влади, фактично визнавали зверхність Порти над Молдавією [16, с. 249; 20, с. 111; 23, с. 21]. А вже на початку серпня 1538 р. розпочався похід коронних військ на молдавські землі [7, с. 273]. Польська армія, яка прямувала до Хотина, налічувала близько 19 тис. солдатів. Однак, молдавський похід не завершився військовим зіткненням. Усі заходи поляків зводилися до облоги молдавської фортеці у Хотині [17, с. 48–49].

18 серпня коронне військо, яке очолював “гетьман Ян граф із Тарнова” (Ян Тарновський), підійшло до Хотина [10, с. 122], оточивши його, та почало облогу. “І штурмували Хотин два тижні, так що Петро воевода до Яна Тарновського приїхав і там королівському гетьману поклонився, і присягнув польському королю зі всіма своїми панами” [10, с. 122]. Польський хроніст М. Стрийковський писав, що поляки “здобували його (Хотинський замок. – О. Б.) різними способами і були би вже здобули, висадивши його в повітря за допомогою пороху, якби воевода Петрило не попросив милости та миру” [15, с. 920]. В результаті вони зруйнували частину східної стіни, Надворотну і Південно-східну башти, а також завдали значних руйнувань Південно-західній башті [3, с. 77].

А під час походу Сулеймана I на Молдавію Петру Рареш вирішив налагодити відносини з Сигізмундом I, уклавши з ним мирний договір. 30 серпня молдавський господар прибув до Хотина. І цього ж дня він заключив із представниками короля Польщі союзу і мирну угоду [21, с. 166–168]. Вона у загальних рисах повторювала тексти попередніх польсько-молдавських договорів, зокрема знову згадуються старости Чернівців та Хотина, які у співробітництві з галицьким і кам'янецьким старостами повинні були здійснювати “справедливість” на кордоні Молдавії з Польщею [21, с. 167]. За умовами укладеного договору Петру Рареш назавжди відмовлявся від території Покуття, повернувши її до складу Польщі [17, с. 98–99]. Проте поляки, не бажаючи порушувати “вічний мир” з Туреччиною, відмовилися надавати військову допомогу Петру IV [9, с. 76].

Влітку 1538 р. османські війська на чолі з Сулейманом I вирушили у похід на Молдавію. Їхня чисельність складала понад 150 тис. воїнів [16, с. 255]. З півдня на молдавські землі насувалося також татарське військо. Спочатку військові дії розвивалися вдало для Молдавії. Петру Рарешу вдалося розбити татар під Стефанештами на Пруті [13, с. 143], але бояри зі

своїми військами побоялися воювати проти османської армії та розійшлися по домівках, вважаючи, що опір османам є безуспішним [9, с. 76].

18 вересня 1538 р. Сулейман I без опору увійшов до столичного міста Сучави. У Молдавсько-польському літописі записано так: “Поки цар турецький чув про людей королівських (поляків. – О.Б.) під Хотиним, він не рухався з місця, а коли люди королівські рушили від Хотина, тоді він (Сулейман I. – О.Б.) рушив із своїми військами до Сучави, а Петро воєвода в Угорщину перед тим поїхав” [10, с. 122]. Відтак, Ян Тарновський на чолі коронного війська повернувся до Кам’янця [9, с. 76], де розташовувався головний військовий табір поляків, залишивши територію Хотинщини. А молдавський господар, опинившись без військової підтримки, змушений був рятуватися втечею до Трансильванії, зокрема у свій замок Чічо, про що не знали навіть найближчі [12, с. 35].

Турецький султан вперше залишив у Сучаві 500 яничар для охорони новопризначеного господаря – Стефана Лакусти [14, с. 137], а також розмістив свій гарнізон у Тігині, яка була перейменована на Бендери [20, с. 112]. У Хотинському замку османи свою залого не залишили, оскільки він знаходився у напівзруйнованому стані, а його відбудова відбулася дещо пізніше [3, с. 78]. А. Жуковський зазначав, що “ослаблена Молдавія через невідповідну політику воєвод відносно сусідів мусила здатися на ласку свого протектора – Туреччини” [5, с. 66].

У 1538 р. процес поневолення Молдавської держави досяг свого апогею. Відтепер Порта могла використовувати молдавські землі як плацдарм для подальшої експансії у Центрально-Східній Європі, а північні волості Молдавії стали складовою широкої буферної зони, захищаючи володіння осман від Габсбургів та Ягеллонів [12, с. 36]. Номінально Чернівецька та Хотинська волості опинилися під владою правителів Порти, проте місцеві старости управляли на цих землях, які продовжували підпорядковуватися молдавським господарям [9, с. 76].

Отже, польсько-молдавське та молдавсько-турецьке протистояння з перемінним успіхом тривало до 1538 року, коли поляки взяли в облогу Хотинську фортецю, а турецько-татарська орда за наказом Сулеймана I вторгнулася у Молдавію. Врешті-решт турецький султан без бою зайняв молдавську столицю Сучаву, після чого Молдавія потрапила у васальну залежність від Порти, а замок у Хотині був у напівзруйнованому стані. Більш ніж десятирічне господарювання та авантюри військово-політичні дії господаря Петру Рареша негативно вплинули на економічне, територіально-адміністративне, політичне і демографічне становище як усієї Молдавії, так і її північних волостей (Буковини).

Джерела та література:

1. Гонца Г. В. Молдавия и османская агрессия в последней четверти XV – первой трети XVI в. Кишинев : Штиинца, 1984. 150 с.
2. Гонца Г. В. Молдавско-русские связи в первые десятилетия XVI в. *Социально-экономическая и политическая история Молдавии периода феодализма : [сб. ст.]*. Кишинев : Штиинца, 1988. С. 62–72.
3. Добржанський О., Макар Ю., Масан О. Хотинщина : іст. нарис. Чернівці : Молодий буковинець, 2002. 462 с.
4. Очерки внешнеполитической истории Молдавского княжества (последняя четверть XIV – начало XIX в.) / отв. ред. Д. М. Драгнев. Кишинев : Штиинца, 1987. 464 с.
5. Жуковський А. Історія Буковини. Чернівці : Час, 1991. Ч. 1 : до 1774 р. 120 с.
6. Исторические связи народов СССР и Румынии в XV – начале XVIII в. : документы и материалы в трех томах. Т. 3 : 1673–1711 / сост.: В. А. Костакэл, Е. М. Руссев, Л. Е. Семенова. М. : Наука, 1970. 416 с.
7. История Румынии : пер. с рум. / [координаторы: И. Болован, И.-А. Поп [и др.]]. М.: Весь мир, 2005. 680 с.
8. Львовская летопись. *Полное Собрание Русских Летописей*. М. : Наука, 1980. Т. 20, ч. 2. 485 с.

9. Масан О. Буковина як об'єкт міжнародних відносин з давніх часів до 1774 р. *Буковина в контексті європейських міжнародних відносин (з давніх часів до середини ХХ ст.)* : [кол. моногр.] / В. М. Ботушанський, С. М. Гакман, Ю. І. Макар [та ін.] ; за заг. ред. В. М. Ботушанського. Чернівці : Рута, 2005. С. 9–168.
10. Молдавско-польская летопись 1352–1564 гг. *Славяно-молдавские летописи XV–XVI вв.* М. : Наука, 1976. С. 105–124.
11. Мохов Н. А. Очерки истории формирования молдавского народа. Кишинев : Картя Молдовеняскэ, 1978. 142 с.
12. Огуй О. Д. Історія обігу грошових одиниць та найменувань на Буковині. Молдавський період. Ч. 2 : 1475–1585. Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2010. 304 с.
13. Семенова Л. Е. Княжества Валахия и Молдавия. Конец XIV – начало XIX в. (Очерки внешнеполитической истории). М. : Индрик, 2006. 432 с.
14. Стати В. История Молдовы. Кишинев : Ф.Е.Р. «Tipografia Centrală», 2002. 480 с.
15. Стрийковський М. Літопис польський, литовський, жмудський і всієї Руси. Львів: Наук. т-во ім. Шевченка, 2011. 1074 с.
16. Чучко М. Тінь османського півмісяця над Сучавою: передумови, перебіг та наслідки походу султана Сулеймана Пишного проти Молдавської землі в 1538 р. *Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології*. 2018. Т. 1. С. 231–279.
17. Bóldyrew A. Przemarsz armii koronnej pod Chocim podczas kampanii letniej 1538 roku w świetle dokumentacji skarbowo-wojskowej. *Acta Universitatis Lodzianis. Folia Historica*. 2019. № 104. S. 47–60.
18. Bóldyrew A. Wyprawa Chocimska 1538 roku w źródłach narracyjnych i literaturze historyczno-wojskowej. *Przekaz informacji o wojnie i na wojnie. Z dziejów wojskowości polskiej i powszechnej. Seria Homo Militans*. Oświęcim : Napoleon V, 2019. Т. 8. S. 98–110.
19. Demel J. Historia Rumunii. Wrocław : Ossolineum, 1986. 486 s.
20. Guboglu M. Inscriptia sultanului Suleiman Magnificul în urma cuceririi Moldovei (1538/945). *Studii. Revistă de istorie*. Bucuresti, 1956. Vol. 9, nr. 2–3. P. 107–124.
21. Moldova in contextul relațiilor politice internationale. 1387–1858 : *Tratate / Alcătuitor I. Ieremia*. Chișinău : Universitas, 1992. 376 p.
22. Plewczyński M. Wojny i wojskowość polska XVI wieku. Zabrze : Wydawnictwo inforteditions, 2011. Т. 1 : Lata 1500–1548. 459 s.
23. Zaharia N. Expediția lui Suleyman Magnificul asupra Moldovei – 1538. *Muzeul Național*. 2011. Vol. 23. P. 19–25.

Referenses:

1. Gontsa, G.V. (1984) *Moldaviya i osmanskaya agressiya v posledney chetverti XV – pervoy treti XVI v.* Kishinev: Shtiintsa. [in Russian].
2. Gontsa, G.V. (1988) *Moldavsko-russkie svyazi v pervyie desyatletiya XVI v. Sotsialno-ekonomicheskaya i politicheskaya istoriya Moldavii perioda feodalizma*. Kishinev: Shtiintsa, pp. 62–72. [in Russian].
3. Dobrzhanskyi, O., Makar, Yu. & Masan, O. (2002) *Khotynshchyna: istorychnyi narys*. Chernivtsi: Molody bukovynets. [in Ukrainian].
4. Dragnev, D.M. (1987) *Ocherki vneshnepoliticheskoy istorii Moldavskogo knyazhestva (poslednyaya chetvert XIV – nachalo XIX v.)*. Kishinev: Shtiintsa. [in Russian].
5. Zhukovskiy, A. (1991) *Istoriia Bukovyny*. Chernivtsi: Chas, pt. 1. [in Ukrainian].
6. Kostakel, V.A., Russev, E.M. & Semenova, L.E., comps. (1970) *Istoricheskie svyazi narodov SSSR i Rumynii v XV – nachale XVIII v.: dokumenty i materialy v trex tomakh*. Moskva: Nauka. Vol. 3. [in Russian].
7. Bolovan, I. & Pop, I.-A. (2005) *Istoriya Rumunii*, Moskva: Ves mir. [in Russian].
8. Lvovskaya letopis (1980) *Polnoe Sobranie Russkih Letopisey*, vol. 20, pt. 2. [in Russian].
9. Masan, O. (2005) *Bukovyna yak obiekt mizhnarodnykh vidnosyn z davnykh chasiv do 1774 r.* In: V. M. Botushanskyi, ed. *Bukovyna v konteksti yevropeyskykh mizhnarodnykh vidnosyn (z davnykh chasiv do seredyny KhKh st.)*. Chernivtsi: Ruta, pp. 9–168. [in Ukrainian].

10. Moldavsko-polskaya letopis 1352–1564 gg. In: V. Buganov & F. Hrekul, ed. (1976) *Slavyano-moldavskie letopisi XV–XVI vv.* Moskva: Nauka, pp. 105–124. [in Russian].
11. Mohov, N.A. (1978) *Ocherki istorii fomirovaniya moldavskogo naroda*. Kishinev: Kartya Moldovenyaske. [in Russian].
12. Ohui, O.D. (2010) *Istoriia obihu hroshovykh odynyts ta naimenuvan na Bukovyni. Moldavskiy period*, Chernivtsi: Chernivetskyi nats. un-t. Vol. 2. [in Ukrainian].
13. Semenova, L.E. (2006) *Knyazhestva Valahiya i Moldaviya. Konets XIV – nachalo XIX v. (Ocherki vneshnepoliticheskoy istorii)*. Moskva: Indrik. [in Russian].
14. Stati, V. (2002) *Istoriya Moldovy*. Kishinev: F.E.P. “Tipografia Centrala”. [in Russian].
15. Strykovskiy, M. (2011) *Litopys polskiy, lytovskiy, zhmudskiy i vsiiei Rusy*. Lviv: Naukove tovarystvo im. Shevchenka. [in Ukrainian].
16. Chuchko, M. (2018) Tin osmanskoho pivmisiatsia nad Suchavoiiu: predumovy, perebih ta naslidky pokhodu sultana Suleimana Pyshnoho proty Moldavskoi zemli v 1538 r. *Pytannia starodavnoi ta serednovichnoi istorii, arkeolohii y etnolohii*, vol. 1, pp. 231–279. [in Ukrainian].
17. Bołdyrew, A. (2019) Przemarsz armii koronnej pod Chocim podczas kampanii letniej 1538 roku w świetle dokumentacji skarbowo-wojskowej. *Acta Universitatis Lodzianis, Folia Historica*, no. 104, pp. 47–60. [in Polish].
18. Bołdyrew, A. (2019) Wyprawa Chocimska 1538 roku w źródłach narracyjnych i literaturze historyczno-wojskowej. *Przekaz informacji o wojnie i na wojnie. Z dziejów wojskowości polskiej i powszechnej. Seria Homo Militans*, vol. 8, pp. 98–110. [in Polish].
19. Demel, J. (1986) *Historia Rumunii*, Wrocław: Ossolineum. [in Polish].
20. Guboglu, M. (1956) Inscriptia sultanului Suleiman Magnificul în urma cuceririi Moldovei (1538/945). *Studii. Revistă de istorie*, vol. 9, no. 2–3, pp. 107–124. [in Romanian].
21. Ieremia, I. (1992) *Moldova in contextul relațiilor politice internationale. 1387–1858: Tratatate*. Chișinău: Universitas. [in Romanian].
22. Plewczyński, M. (2011) *Wojny i wojskowość polska XVI wieku*. Zabrze: Wydawnictwo infortedititions. Vol. 1. [in Polish].
23. Zaharia, N. (2011) Expediția lui Suleyman Magnificul asupra Moldovei – 1538. *Muzeul Național*, vol. 23, pp. 19–25. [in Romanian].